

Головіна Ольга Володимирівна
доцент кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат історичних наук

НАЦІОНАЛЬНІ ТА ПОЛІТИЧНІ ІДЕНТИЧНОСТІ В УКРАЇНІ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Проблема пошуку національної та політичної ідентичності в умовах сьогодення набуває особливої актуальності. Внаслідок тривалого проведення на українських землях уніфікаторської державної політики відбувалося розмивання існуючих ідентичностей та водночас гальмувалося формування нових, модерних, ідентичностей, що обумовило й кризу ідентичності, існуючу в сучасній Україні.

У дослідженні проблем становлення української нації, формування національної свідомості, пошуків ідентичності вагомий внесок зробили видатні вчені та суспільно-політичні діячі XIX – початку XX ст. (М. Костомаров, В. Антонович, М. Драгоманов, І. Франко, М. Грушевський).

Розуміння особливостей формування національної та політичної ідентичності на українських землях неможливо поза історичним дискурсом, що у межах даної розвідки охоплює період із початку XX ст. Ще до недавнього часу етнічна належність не розглядалася як основний критерій визначення групової приналежності та відмінностей. Релігійним, становим відмінностям в межах одного народу приділялось більше уваги, ніж відмінностям між народами.

У процесі аналізу політичної ідентичності необхідно враховувати такі характеристики, як історичні умови, особливості етнічного складу населення, релігії та конфесії, представлені на даній території, рівень урбанізації, політичну культуру тощо. Феномен множинної ідентичності був типовим явищем, притаманним імперіям XIX ст. Подвійні ідентичності у суспільній свідомості українців, як колективній так і індивідуальній, були на початку XX ст. звичайним та розповсюдженим явищем.

В історичних умовах розвитку українського народу формування національної та політичної української свідомості значно ускладнювалося. За несприятливих обставин для національного розвитку українського народу, передусім масової денационалізації вищих, найбільш освічених і впливових прошарків українського суспільства, у українського населення формувалися подвійні (іноді і потрійні) ідентичності.

Умови формування національної та політичної української ідентичності на початку XX ст. ускладнили формування ідентифікаційних чинників та

призвели до існування у колективній та індивідуальній свідомості українців кількох ідентичностей водночас, поєднуючи імперську («великорусську») – політичну та українську – етнічну. На початку ХХ ст. серед українців, що були лояльні до офіційної імперської владної ідеології, підтримувалась думка про можливість розвитку українства тільки на російському ґрунті, в тісному та нерозривному зв'язку з «русской» культурою. Такий тип ідентичності можна визначити як «малоруський».

Значний матеріал для аналізу стану національної свідомості та політичної ідентичності українців на початку ХХ ст. становить політична публіцистика, зокрема статті М. Грушевського. У праці «Українство в Росії, його запита і потреби» (1906 р.), М. Грушевський засуджував участь українців у загальноросійському революційному русі, оскільки це відвертало їх від розв'язання національних проблем, від національного українського руху [2].

Вагомий відсоток становили етнічні за походженням українці й серед представників російських націоналістичних партій, які відповідно до тогочасної офіційної доктрини про єдність російського народу самоідентифікували себе як росіяни («русские»). Як зазначає В. Любченко, позиція російських націоналістичних організацій в українському питанні – це одночасно й позиція політично активних етнічних українців – представників вищих верств суспільства, які повною мірою використовували переваги, що їх надавала їм офіційно визнана належність до панівної в імперії нації [3].

Додатковою причиною існування подвійної політичної лояльності було створення у Російській імперії певної суспільно-економічної ситуації, що майже унеможлиблювала відкрите протистояння системі монархічної державної влади. Феномен подвійної політичної лояльності та пов'язану з ним подвійну національну самоідентифікацію української інтелігенції розглянуто у монографії І. Гирича, присвяченій українській суспільно-політичній думці середини ХІХ – початку ХХ ст. у Наддніпрянській Україні [1]. Отже, досліджуючи процеси формування національної та політичної ідентичностей у населення українських земель на початку ХХ ст., необхідно зважати на особливості формування національної української самоідентифікації та враховувати складність етнополітичних процесів, що мали поширення саме на території України.

Наявність подвійних ідентичностей у суспільній свідомості у минулому впливає на вибір ідентичності у сучасній Україні, тому сьогодні перед громадянами України стоїть важкий і довгий шлях пошуку ідентичності, адекватної етнополітичній ситуації в Україні. Пошуки ідентичності у сучасній Україні та наукове осмислення даного кола питань диктується нагальними потребами українського суспільства – необхідності консолідації нації та захисту суверенітету та цілісності держави. Адже процеси завершення державо- і націєтворення нерозривно пов'язані із процесами формування спільної ідентичності громадян України.

Література

1. Гирич І. Б. Українські інтелектуали і політична окремішність (середина XIX – початок XX ст.) / І. Б. Гирич. – К. : Укр. письменник, 2014. – 496 с.
2. Грушевский М. С. Украинство вь Россіи, его запросы и нужды / М. С. Грушевский. – СПб. : [Б. в.], 1906. – 48 с.

Грибан Віталій Григорович

професор кафедри фізичного виховання
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор біологічних наук,
професор, заслужений працівник
народної освіти України

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПРАВА

В умовах розбудови української державності, розвитку демократії, прагнення до вступу в ЄС важливого значення набувають питання створення дієвих гарантій безпечної життєдіяльності людини, які законодавчо закріплені та мають дієвий механізм реалізації, що дозволяє максимально зменшити ризик настання небажаних наслідків для її життя, здоров'я, честі, гідності, недоторканості та інших нормативно закріплених прав і законних інтересів.

Особливої гостроти та актуальності питання забезпечення безпечної життєдіяльності набувають для тих категорій осіб, чия професійна діяльність нерозривно пов'язана з небезпекою та ризиком для життя та здоров'я. На жаль, підвищені ризик та небезпека є невід'ємними складовими професійної діяльності працівників права. Багато в чому особиста безпека працівника права залежить від нього самого – від його професійної, психологічної готовності до дій в екстремальних ситуаціях, теоретичних знань та навичок з безпеки життєдіяльності та вмінні їх реалізувати на практиці, додержання законності в діяльності, рівня дисциплінованості, уміння використовувати індивідуальні засоби захисту, наприклад табельну зброю, тощо.

Правовою основою особистої безпеки працівників права є Конституція України, закони України «Про охорону праці», «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», «Про прокуратуру», Кодекс цивільного захисту України та ін. Праця прокурорів, слідчих, працівників органів внутрішніх справ пов'язана з використанням зброї під час виконання службових обов'язків.

Право на носіння вогнепальної короткоствольної зброї та боєприпасів до неї надається громадянам України, які є народними депутатами України, членами Кабінету Міністрів України, керівними посадовими особами адміністрації Президента України, керівниками місцевих органів виконавчої влади